

1. DATOS IDENTIFICATIVOS DA DISCIPLINA	
CÓDIGO	
MATERIA	Escenografía
DISCIPLINA	Iluminación II
TITULACIÓN	Titulación Superior en Arte Dramática
ESPECIALIDADE	Dirección Escénica e Dramaturxia
ITINERARIO	Dirección Escénica e Dramaturxia
CURSO	3º
CRÉDITOS ECTS	3
CARÁCTER	Obrigatorio
DEPARTAMENTO	Escenografía
CENTRO	ESAD de Galicia
COORDINADORA	Alejandra Montemayor Suárez
DOCENTE	Nome e apelidos: Alejandra Montemayor Suárez Horario titorías: http://www.esadgalicia.com/spa/profesorado.php?id=2&tit=Titor%EDas Despacho: Contacto: alejandra.montemayor@edu.xunta.es / diasdeluz@gmail.com
DESCRIPCIÓN	Concepción e análise do espazo e do tempo escénicos e da súa significación. Afondamento nos principios formais e de contido, linguaxe e metodoloxía da iluminación.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Aconsellanse os acadados nas disciplinas de Iluminación I, Espazo Escénico e Teoría e Análise Dramática.
LINGUA EN QUE SE IMPARTE	Galego X Castelán Inglés
2. COMPETENCIAS	
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS DA DISCIPLINA	
T2	Recoller información significativa, analizala, sintetizala e xestionala adecuadamente.
T3	Solucionar problemas e tomar decisións que respondan aos obxectivos do traballo que se realiza.
T7	Utilizar as habilidades comunicativas e a crítica construtiva no traballo en equipo.
T8	Desenvolver razoada e criticamente ideas e argumentos.
COMPETENCIAS XERAIS DA TITULACIÓN	
X3	Potenciar a conciencia crítica, aplicando unha visión crítica construtiva ao traballo propio e ao dos demais, e desenvolvendo unha ética profesional que estableza unha relación adecuada entre os medios que utiliza e os fins que persegue.
X5	Fomentar a expresión e a creación persoal, integrando os coñecementos teóricos, técnicos e prácticos adquiridos; mostrando sinceridade, responsabilidade e xenerosidade no proceso creativo; asumindo o risco, tolerando o fracaso e valorando de maneira equilibrada o éxito social.
X6	Desenvolver unha metodoloxía de traballo, estudo e investigación encamiñada á autoformación na propia disciplina, procurando ámbitos axeitados para a formación continuada e para adaptarse a diversas situacións, especialmente ás derivadas da evolución da súa profesión.
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE	

ED1	Concibir propostas escénicas que fundamentan o espectáculo, xerando e analizando conceptos, textos e imaxes e valorando as súas propiedades representativas e a súa calidade estética.	
ED2	Proxectar a composición do espectáculo, utilizando todos os coñecementos estéticos e técnicos necesarios sobre as diferentes linguaxes e códigos que participan na representación.	
ED5	Investigar para concibir e fundamentar o proceso creativo persoal, tanto no que se refire á metodoloxía de traballo como á renovación estética.	
3. OBXECTIVOS DA DISCIPLINA		
COMPETENCIAS VINCULADAS		
1. Saber traballar có texto dramático para elaborar un deseño de iluminación.	T2, T3, X5, X6, ED1, ED5.	
2. Comprender as bases da dramaturxia da imaxe e da luz.	T2, X5, ED5.	
3. Ser quen de xerar diferentes ambientacións nun mesmo espazo por medio da iluminación.	T2, T3, X5, ED1, ED5.	
4. Ser quen de modificar as características psicofísicas dun personaxe por medio da iluminación.	T2, T3, X5, ED1, ED5.	
5. Desenvolver un proceso de traballo axeitado para a elaboración dun deseño de iluminación.	T2, T3, T8, X3, X5, X6, ED2, ED5.	
6. Ser quen de comunicar as ideas por medio de ferramentas visuais.	T7, T8.	
7. Saber ler un plano de luces e saber elaborar as follas técnicas precisas.	T2.	
8. Amosar sensibilidade estética e coherencia na elaboración dun deseño de iluminación.	T2, T3, T8, X3, X5, ED1, ED2, ED5.	
9. Sentar as bases para facer adaptacións dun mesmo deseño en diferentes espazos con realidades técnicas distintas.	T2, T3, T8, ED2.	
10. Saber escoitar, aceptar a crítica construtiva e o traballo en equipo.	T3, T7, T8, X3.	
4. CONTIDOS		
TEMAS	SUBTEMAS	SESIÓNS
1. Achegamento aos obxectivos do deseño de iluminación.	1.1. As pretensións do deseño de iluminación. 1.1.1. Xerar a ambientación axeitada para cada montaxe. 1.1.2. A composición do espazo. 1.1.3. A influencia sobre as emocións do espectador. 1.1.4. Dirixir a mirada do espectador. 1.1.5. O modelado dos corpos e os obxectos.	3
2. A dramaturxia da luz.	2.1. A dramaturxia da imaxe. 2.2. A dramaturxia da luz. 2.2.1. A luz na pintura e no teatro. 2.2.2. A luz no teatro, no cinema e na arquitectura. 2.2.3. A luz e a sombra como elemento dramático.	5
3. A luz no espazo escénico.	3.1. A luz conformadora do espazo escénico. 3.1.1. A iluminación como recurso expresivo a ter en conta dende o inicio da creación escénica e a composición do espazo. 3.2. A luz como obxecto. 3.2.1. A luz e a sombra como elementos escenográficos. 3.3. A tridimensionalidade mediante a iluminación. 3.3.1. A xeración de diferentes planos no escenario. 3.3.2. Volume e modelado.	6

4. A luz creadora do personaxe.	4.1. Modificación das características psicofísicas do personaxe a través da luz. 4.1.1. A elección dos proxectores axeitados. 4.1.2. Ubicación e direccionalidade axeitadas en cada caso. 4.1.3. O emprego da cor.	8
5. A materialización da luz.	5.1. O traballo cos materiais e as texturas. 5.1.1. Modificación e xeración de diferentes atmosferas nun mesmo espazo. 5.1.2. Iluminación, escenografía e vestiario.	6
6. O texto dramático.	6.1. Análise do texto: aspectos salientables para o deseño de iluminación. 6.1.1. Ubicación da obra. 6.1.2. Estrutura da obra. 6.1.3. Elementos de significación. 6.1.4. Espazos nos que se desenvolve a acción. 6.1.5. Tempo no que se desenvolve a acción. 6.1.6. Os personaxes. 6.1.7. As transicións. 6.1.8. A visión d@ dramaturg@. 6.1.8.1. As referencias ambientais no propio texto. 6.1.8.2. As didascalias. 6.1.8.3. O que interesa á hora de engadir apuntamentos sobre iluminación na escrita dramática.	8
7. A estética do deseño.	7.1. A importancia da coherencia estética da luz ao longo de toda a representación. 7.2. As diferentes estéticas nas que basear o proxecto de iluminación 7.2.1. A luz narrativa, realista e impresionista. 7.2.2. A luz expresionista. 7.2.3. A luz como concepto 7.2.4. Outras estéticas da luz. 7.2.5. A mestura entre varias estéticas.	6

8. O deseño da iluminación teatral.	<p>8.1. O equipo de traballo: a relación entre o traballo do/da dramaturgo/a, o/a director/a, o/a iluminador/a, o/a escenógrafo/a, o/a figurinista e o/a caracterizador/a.</p> <p>8.1.1. A importancia da coordinación entre os diferentes eidos creativos.</p> <p>8.2. A primeira vía de comunicación: os referentes visuais.</p> <p>8.2.1. A elaboración do visual book.</p> <p>8.3. A toma da decisión da elección estética.</p> <p>8.4. A ambientación xeral da obra.</p> <p>8.5. O desenvolvemento da ambientación na estrutura xeral do texto.</p> <p>8.6. A iluminación escena por escena.</p> <p>8.7. As transicións entre escenas.</p> <p>8.8. Os movementos escenográficos.</p> <p>8.9. As transicións entre os movementos escenográficos.</p> <p>8.10. Ubicación e proxemia dos actores e das actrices.</p> <p>8.11. O espazo sonoro.</p> <p>8.12. A temporalización da luz.</p> <p>8.12.1. O tempo global da montaxe.</p> <p>8.12.2. O tempo das escenas e as transicións.</p> <p>8.12.3. O tempo das luces puntuais e os efectos.</p> <p>8.13. A comprobación global do deseño: parámetros útiles.</p>	8
9. Ferramentas para o deseño.	<p>9.1. Bosquexos de atmosfera.</p> <p>9.2. Os apuntamentos durante os ensaios.</p> <p>9.3. As escaletas.</p> <p>9.4. A elaboración do story board.</p> <p>9.5. O plano de luces: creación e interpretación.</p> <p>9.6. Introducción ás follas técnicas.</p>	6
10. A adecuación técnica.	<p>10.1. Elección dos proxectores axeitados.</p> <p>10.2. Elección dos filtros axeitados.</p> <p>10.3. Elección doutros elementos técnicos.</p> <p>10.4. A adecuación ao espazo.</p> <p>10.4.1. O estudo das dimensións do espazo.</p> <p>10.4.2. A implantación da escenografía.</p> <p>10.4.2.1 Adaptación a espazos con distintas configuracións e dimensións.</p> <p>10.4.3. A adaptación do deseño de iluminación.</p> <p>10.4.3.1. Adaptación a espazos de distintas configuracións, dimensións e realidades técnicas.</p> <p>10.5. O pase técnico.</p>	4

TOTAL HORAS

60

5. PLANIFICACIÓN DOCENTE

Actividade / Número de horas	Presencial (horas)	Non presencial (horas)	Total
Exposición maxistral	10		10
Exposición práctico-teórica	10		10
Práctica individual	20	15	35
Práctica colectiva	10		10

Titorías individuais	8		8
Actividades de avaliación. Presentacións.	2	15	17
TOTAL	60	30	90

6. PLANIFICACIÓN DOCENTE E METODOLOXÍAS DE ENSINANZA E APRENDIZAXE

Actividades	Descrición
Exposicións maxistrais	Exposicións por parte da docente dos coñecementos teóricos precisos para o desenvolvemento da práctica da iluminación teatral. Apoiaranse con material audiovisual.
Exposicións práctico-teóricas	Faranse no teatro, realizando unha práctica ao mesmo tempo que o docente indica as directrices teóricas.
Práctica individual	Na que cada alumno/a realizará un traballo que poña de manifesto a comprensión e capacidade de aplicación do aprendido e investigue para o seu traballo final.
Práctica colectiva	Prácticas no teatro nas que se investigarán de xeito práctico as propostas individuais dos/as alumnos/as, quen haberán de contar co apoio do resto do grupo.
Titorías individuais	Nas que a docente dirixirá o traballo individual de cada alumno/a.
Actividades de avaliación. Presentacións.	O alumnado exporá o seu traballo individual.

7. ATENCIÓN PERSONALIZADA

Seguimento	Farase un seguimento personalizado tanto das prácticas como do traballo final.
------------	--

8. FERRAMENTAS DA AVALIACIÓN

8.1 Avaliación ordinaria

Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Realización dun traballo escrito individual que avance paulatinamente no que se reflectirá que el/la alumno/a é quen de aplicar o aprendido	T2, T3, T8, X3, X5, X6, ED1, ED2, ED5	50%
Realización das prácticas pertinentes no teatro	T3, T8, X3, X5, X7, ED1, ED2	30%
Asistencia regular á clase, puntualidade, participación, interese...	T7, T8, X3	20%

Nota: O 10% de faltas de asistencia a clase suporá a perda da avaliación continua.

O traballo constará das seguintes partes:

- Análise dramaturxico do texto. É preciso engadir o estilo, os temas que se tratan, o análise do espazo e os personaxes, a percepción que se ten do texto, etc.
- A liña na que se vai traballar, o estilo do deseño. Qué se pretende conseguir, qué aportará a luz, cómo se mostrarán os personaxes por medio desta, etc. Análise persoal de cómo veo eu o texto, cómo van ser a escenografía e o vestuario, qué quero contar con ambos e sobre todo coa luz que incide sobre eles; cómo afectan os movementos dos actores e as actrices, etc. En xeral, a visión persoal da obra e cómo se pretende plasmar.
- Referentes visuais. Fotos realizadas por un/a mesmo/a ou extraídas doutros sitios. Cudros, escenas de luz, bosquexos... todo o que visualmente poda aportar aa idea que se ten da atmosfera que se quera xerar.
- Elección do teatro axeitado co que se quere traballar neste proxecto. De non tratarse da sala Pedra Seixa o espazo elixirase da páxina www.mirem.net.
- Escenografía e vestuario. Plano en pranta a escala e acotado da escenografía e características básicas do vestuario. Se aportarán mostras de materiais e tecidos cos que se podan facer probas nas clases prácticas.
- Bosquexos de atmosfera. Bosquexos en perspectiva da escenografía aos que se engaden diferentes momentos da iluminación que quero obter.
- Escaletas con todos os datos precisos para estruturar a obra.
- Story board en pranta no que se podan ver todos os cambios dos que consta o deseño de iluminación, efectos e transicións incluídas.
- Plano de luces xeral en pranta e planos por escena.
- Follas técnicas de iluminación. Follas de ambientes e deseño, de traballo en mesa, para gardar todos os datos técnicos, etc.
- Aspectos técnicos por escrito. Explicación por escrito do plano de luces, cos debuxos explicativos precisos, argumentando por qué se escollen determinados focos, lámpadas, situación, filtros, etc.
- Análise persoal do traballo. Análise do proceso, as partes máis asequibles e as que máis dificultades presentaron, das variacións que se introduciron mediante as prácticas, se se acadou o resultado imaxinado ou non, etc.

Nota 1: O/a alumno/a proporá o texto co que desexe traballar pero a elección final deberá ser aprobada pola profesora.

Nota 2: Será preciso que a profesora revise ao menos dúas veces o traballo antes de seren entregado.

Nota 3: Para aprobar a materia será preciso superar tanto o traballo como as prácticas.

Nota 4: Aconsellase a asistencia a titorías.

8.2. Avaliación extraordinaria

Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Realización dun traballo escrito individual que cumpra cos apartados anteriormente descritos	T2, T3, T8, X3, X5, X6, ED1, ED2, ED5	70%
Realización dunha práctica no teatro extraída do traballo.	T3, T7, T8, X3, X5, ED1, ED2	30%

Nota 1: O/a alumno/a que se atope nesta situación deberá contactar coa profesora con tempo de antelación dabondo antes das datas da avaliación.

Nota 2: Será preciso que a profesora revise ao menos dúas veces o traballo antes de seren entregado.

Nota 3: Para aprobar a materia será preciso superar tanto o traballo como as prácticas.

Nota 4: Aconsellase a asistencia a titorías.

8.3 Avaliación específica para alumnado sen avaliación continua / ordinaria / extraordinaria

Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
-------------------------	------------------------	-------------

Realización dun traballo que cumpramos apartados anteriormente descritos	T2, T3, T8, X3, X5, X6, ED1, ED2, ED5	70%
Realización dunha práctica no teatro extraída do traballo.	T3, T7, T8, X3, X5, ED1, ED2	30%

Nota 1: O/a alumno/a que se atope nesta situación deberá contactar coa profesora ao menos catro meses antes das datas da avaliación.

Nota 2: Será preciso que a profesora revise ao menos dúas veces o traballo antes de seren entregado.

Nota 3: Para aprobar a materia será preciso superar tanto o traballo como as prácticas.

Nota 4: Aconsellase a asistencia a titorías.

9. BIBLIOGRAFÍA, MATERIAIS E OUTROS RECURSOS

Referencias básicas

APPIA, ADOLPHE (2000): *La música y la puesta en escena*. Asociación de Directores de Escena, Madrid.

ARNHEIM, R (2002): *Arte y percepción visual*, Alianza Editorial, Madrid

(1998): *El pensamiento visual*, Ediciones Paidós Iberica, S.A, Barcelona

DONDIS, Donis A. (2002): *La sintaxis de la imagen*, Ed. Gustavo Gili, Barcelona

DREYER, KEVIN (2020): *Dance and light. The partnership between choreography and lighting design*. Ed. Routledge. Nueva York.

GRAHAM, KATHERINE JOY (2018): *Scenographic Light: Towards an Understanding of Expressive Light in Performance. PhD thesis, University of Leeds*.

KALTENBACH, FRANK (2007): *Materiales translúcidos. Vidrio. Plástico. Metal*. Ed. Gustavo Gili. Detail Praxis. Barcelona.

KELLER, MAX (1999): *Light fantastic (Licht fantastic)*, PRESTEL, München

KUEPPERS, Harald (1985): *Fundamentos de la teoría de los colores*, Ed. Gustavo Gili, Barcelona

SÁNCHEZ, JOSÉ ANTONIO (2005): *Dramaturgias de la imagen*. Universidad de Castilla la Mancha.

SIRLIN, ELI (2006): *La luz en el teatro. Manual de iluminación*. Inteatro, Instituto Nacional del Teatro.

TORNQUIST, JORRIT: (2008): *Color y luz, Teoría y Práctica*. Ed. Gustavo Gili. Barcelona.

Referencias complementarias

- BAHAMON, ALEJANDRO y ÁLVAREZ, ANA MARÍA (2010): *Luz, color, sonido: efectos sensoriales en la arquitectura contemporánea*. Ed. Parramón.
- CHAVARRÍA, JAVIER (2002): *Artistas de lo inmaterial*. Ed. Nerea. Hondarribia.
- FISCHER, JOACHIM (2009): *Light*. Ed. H.F. Ullmann. Architecture Compact.
- HELLER, EVA (2004): *Psicología del color. Cómo actúan los colores sobre los sentimientos y la razón*. Ed. Gustavo Gili, Barcelona.
- MAAK, TIM HENRIK y PAWLIK, KAY (2011): *Un discurso de la luz*. Ed. Erco. Alemania.
- MC CANDLESS, STANLEY (1958): *A Method of Lighting the Stage*. Ed. Theatre Arts Books. New York.
- MOREY, MIGUEL y PARDO, CARMEN (2003): *Robert Wilson*. Ed. Polígrafa. Barcelona.
- PARE, RICHARD (2003): *Tadao Ando: los colores de la luz*. Phaidon Press Limited. Londres.
- PLUMMER, HENRY (2009): *La arquitectura de la luz natural*. Ed. Blume. Barcelona.
- PRÄKEL, DAVID (2007): *Iluminación*. Ed. Blume. Barcelona.
- SVOBODA, JOSEF (1993): *The Secreto f Theatrical Space*. Ed. Applause Theater Books Publisher. New York.
- TURRELL, JAMES (2006): *A life in light*. Louise T. Blouin Institute.
- TURRELL, JAMES (2001): *Lighting a planet*. Ed. Gerd Hatje. Alemania.
- VV.AA. (2007): *Arquitectura efímera*. IJB Ediciones. Barcelona.
- VV.AA. (2009): *By Night: Arquitectura y luz*. Editorial Reditar. Barcelona.
- VV.AA. (2004): *James Turrell*. Generalitat Valenciana.
- WILSON, ROBERT (2001): *Composición, luz y color en el teatro*. Ed. Lunweg. Barcelona.
- WONG, WUCIUS (1992): *Principios del diseño en color*. Ed. Gustavo Gili. Barcelona.

10. OBSERVACIÓNS / RECOMENDACIÓNS

- Para unha realización segura das prácticas no teatro, será preciso asistir a clase cun calzado axeitado con sola de goma. Non se poderá asistir a clase con sandalias ou calzado similar nin con tacóns.
- Está prohibido acudir a clase tendo consumido alcohol ou calquera tipo de sustancias estupefacientes.
- Atención á diversidade: ao tratarse dunha materia cunha gran carga práctica, valorarase cada posible situación de xeito particular para garantir unha resposta ás necesidades temporais ou permanentes de todo o alumnado.
- Esta disciplina precisa desenvolver as súas prácticas na Sala Pedra Seixa.

MEDIDAS EXCEPCIONAIS PLANIFICADAS

Ante a incerta e imprevisible evolución da alerta sanitaria provocada pola COVID- 19, a ESAD de Galicia establece unha planificación extraordinaria que se **ACTIVARÁ NO MOMENTO EN QUE A ADMINISTRACIÓN EDUCATIVA O DETERMINE**, atendendo a criterios de seguridade, saúde e responsabilidade, e garantindo a docencia nun escenario non presencial ou non totalmente presencial. Estas medidas planificadas garanten, no momento que sexa preceptivo, o desenvolvemento da docencia dun xeito áxil e eficaz ao ser coñecido de antemán (ou cunha ampla antelación) polo alumnado e o profesorado a través da presente programación docente. No suposto de que se produza unha emerxencia, a presente programación non sufrirá máis modificación que a derivada da necesidade de articular unha avaliación non presencial, para o que se establecerán as adaptacións necesarias nas actividades e ferramentas de avaliación, en relación coas competencias que se indican e coa ponderación que se sinala.

Para o caso da avaliación non presencial de toda a disciplina, as ferramentas e actividades de avaliación serían as que seguen:

FERRAMENTA 1: No caso de que non fose posíbel a asistencia a clase e por tanto non se pudieran facer as prácticas, valoraríase a posibilidade de tentar compensar estas cón emprego dun software de iluminación. O número de horas dependería das prácticas realizadas ata a data na que se instaurase a docencia non presencial.

ACTIVIDADE 1. Realización dun traballo escrito individual que avance paulatinamente no que se reflectirá que o/a alumno/a é quen de aplicar o aprendido. As partes fundamentais deste traballo descríbense no apartado 8 desta programación docente. Competencias: T2, T3, T8, X3, X5, X6, ED1, ED2, ED5. Ponderación: 100%.

No caso de que o tránsito se produza iniciado xa o curso escolar, o profesorado combinará a avaliación do traballo presencial do alumnado coa avaliación do traballo non presencial, determinando as ferramentas (presenciais e non presenciais) a utilizar e a ponderación das mesmas.

As prácticas fariáanse cando se puidera acceder ao centro.

AS PRESENTES MEDIDAS PODERÁN SER OBXECTO DE MODIFICACIÓN EN FUNCIÓN DAS DIRECTRICES OU INTRUCIÓNS QUE POIDA FACER PÚBLICAS A ADMINISTRACIÓN EDUCATIVA, QUE SE COMUNICARÁN EN TEMPO E FORMA AO ALUMNADO POLAS CANLES HABITUAIS (PÁXINA WEB E CORREO ELECTRÓNICO).

